

ampak tudi na Nemškem. Pa od njega nam ni ostalo drugega, kakor žalostna groblja. Cerkev je razpadla z vsem umetelnim lišpom. L. 1818. so oltarje, orglje, cerkveni tlak in raznovrstne cerkvene reči prodali in, kolikor se je dalo, raznesli na vse strani. Zidovje je razpadlo, oboki in stebri so se porušili, in tam, kjer se je nekdanj razlegalo pobožno petje, odmeva sedaj žvrgolenje krilatih pevcev. Srobotje in bršlin zdaj „samostan objema, hranjuje nja spomin“. Od poslopja stoji del, ki je na južni strani. Na teh delih je še streha; viničar in neki lovec stanujeta še tukaj. Seveda je še več sob, v katerih bi se dalo stanovati, ki so pa prazne in zapuščene. Kaka razlika med sedanjim in nekdanjim časom!

Popotniki, ki so bili nekdanj v samostanu dobro došli gostje, morali bi danes z žalostnim srcem potovati mimo, zaman bi iskali gosto-

ljubnega sprejema, ker je vse zapuščeno. Vsako leto še pride mnogo ptujcev od vseh strani, ki občudujejo velikansko zidovje v tej tihi samoti, zvesto poslušajo narodne pravljice o nekdanjem bogastvu „Zajckloštra“, kakor ga ljudstvo imenuje, in o velikih zakladih, ki so zakopani v porušeni kletih.

Po noči hod'jo kopat,
Zidovje rušijo;
Pa groza jih obide,
Brez d'narjev odtekó.

Od leta do leta samostan bolj razpada, ker ga nihče ne popravlja. Če še zanaprej tako ostane, izgubil se bo vsak sled in le narodna pravljica bo oznanjala poznejšim rodovom, da je tukaj nekdanj stal samostan gostoljubnih „belih menihov“.

Roditelja rimskega cesarja Romula.

(Spisal Andrej Fekonja.)

Jugoslavija, posebej nekdanja Panonija in stara Dalmacija, je domovina več rimskih cesarjev. Tako je bil n. pr. Decius rojen v Bubaliji, selu pri Sirmiju (Srem); Claudius II. je bil kmečki sin iz Panonije, Aurelianus tudi kmečkih starišev sin iz Srema; Probus je bil tudi kmečki sin iz Srema. Zatem Valerius Diocletianus, sin oslobojenega sužnika v Dalmaciji, rojen je bil v mestu Diokleji; Julius Nepos je bil tudi doma iz Dalmacije. A poslednji zapadno-rimski cesar Romulus Augustulus je izšel, vsaj posredno, zopet iz Panonije, iz davnega Petovija — sedanjega Ptuja. — In o tega-le roditeljih izpregovorimo tu nekoliko.

Cesarja Romula otec Orestes.

Znan je v povestnici Romula Augustula otec, rimski patricij Orestes, svoj čas upravitelj zapadno-rimskega cesarstva.

Orestes je bil, kakor piše vrstnik Priskos¹⁾, rodod Rimljan in je bival v posavski Panoniji tedaj, ko je to pokrajino imel v oblasti hunski kralj Attila (že Roas od l. 432. po Kr.). Otec njegov se je (po istem poročilu) zval Tatullus in je bil že preje v službi pri Attilu, kar je tudi sinu Orestu pripomoglo, da je postal tajnik hunskega kralja. Attila je Oresta jako čislal ter ga je leta 448. odločil z nekim Edekonom v odposlanca k vshodno-rimskemu cesarju Teodoziju II. Za ženo je imel Orestes hčer nekega

petovijskega grofa Romula, katerega je zapadno-rimski cesar Valentinianus III. l. 449. poslal z noriškim namestnikom Primutom in vojskovojem Romanom i. dr. v poslanstvu k hunskemu kralju Attilu v gorenje Potisje.¹⁾

Po Attilovi smrti l. 453. je ubežal Orestes z neizmernimi zakladi v Italijo, pridobil si tam z bogastvom in duševnimi zmožnostmi službo vojaškega poveljnika, dostojanstvo rimskega patricija ter veliko veljavo v političkih poslih tedaj že propadajoče zapadno-rimske države. Tedanji cesar Julius Nepos je menda slutil nevarnost, pa je odredil Oresta za zapovednika v Galijo, odkoder je bil pozval k sebi Decija ali Aekdicija, sina bivšega cesarja Avita. Orestes vendar ni šel v Galijo, temveč se je, zaupajoč na udano si vojsko, uprl svojemu cesarju. Nepos se umakne v (tedanje stolno mesto) Ravéno, a Orestes ga tukaj zmaga, zato pobegne cesar v Dalmacijo. Mogočni poveljnik Orestes pak postavi na cesarski prestol svojega sinka Romula Momyla, porogljivo Augustula zvanega, dné 31. vinotoka l. 475.; namestu mladoletnega vladarja je pa sam upravljal zapadno-rimsko cesarstvo.²⁾

A skoro dobi Orestes sam protivnika. Rimljanski zavezniki, Scyri, Rugovi, Turcilingi in Heruli so zahtevali večje in večje plače, napo-

¹⁾ Isti čas je bil tam pri Attilu tudi Grk Priskos, odposlanec ces. Teodozija, ter je zanimivo opisal svoje potovanje in vsprejem pri hunskem kralju.

²⁾ Anon. Vales. p. 303; Jordanes de reb. getic. c. 45. Miscella XV. ap. Muratori SS. Rer. Ital. I. 99.

¹⁾ Priscus Rhetor. I. p. 25.

sled celó tretjino vseh zemljišč v Italiji. Ker jim Romulus, oziroma Orestes, tega ni dovolil, izberó omenjeni narodi svojega nekdanjega vodjo, herulskega kneza Odoakerja, ki je bil poleg Oresta znamenit na cesarskem dvoru, za kralja ter prideró iz Panonije skozi Norik proti Italiji. Orestes gre Odoakerju nasproti do Ligurije; a ker je bila njegova vojska preslaba in ne prav zvesta, umakne se v Pavijo, da bi se branil. Toda Odoaker pridobi in opleni mesto ter vse pokonča z mečem in ognjem. Tudi Orestes je bil ujet, odveden v Placencijo in tu z bratom Pavlom vred umorjen dné 28. vel. srpana l. 476. uprav na obletnico, ko je bil pred letom dnij vzlet krono cesarju Nepotu.¹⁾

Odoaker pa je šel dalje v Ravéno, tukaj Romula Augustula odstavil od vladarstva, zaradi mladosti mu prizanesel, odločil mu dohodka šest tisoč „solidos“, a ga je prognal na grad Lukulanum v Kampaniji (sedanje mestece San-Severino blizu Neapolja) ter sam zavladal kot kralj Italije.²⁾

Z Romulom Augustulom pa je jenjal naslov cesarjev v zapadno-rimski državi.³⁾

Mati cesarja Romula.

Slišali smo, da se je bil Orestes oženil s hčerjo Romula iz mesta Petovija, kateri Romulus je bil odlikovan z grofovskim dostojanstvom, kakor veli omenjeni Priskos l. c. p. 38. In ta ptujška grofinja je torej tudi bila mati poslednjega zapadno-rimskega cesarja Romula Augustula. Več nam o njej ni znano nič izvestnega, ne po imenu, ne po dejanju.

No, nemški cerkveni povestničar dr. Alojzij Huber (*Geschichte der Einführung und Verbreitung des Christenthums in Südostdeutschland*) l. 402 misli, da je žena patricija Oresta, oziroma mati odstavljenega cesarja Romula, bila ona vdova Barbarija, o kateri pripoveduje menih Eugipius: „Vita s. Severini“ c. 46, da je okoli l. 492. v Lukulanu napravila sv. Severinu lep grob in postavila njegovim učencem velik samostan.

Eugipius namreč pripoveduje, kako so šest let po smrti pobrežno-noriškega „apostola“ opata Severina (l. 482.) šli njegovi učenci in tam živeči Romani pod vodstvom grofa Pierija l. 488. v Italijo, nesoči s seboj svojega nekdanjega samostanskega otca ter se nastanili v kraju Mons Feletes v Veneciji. Kaka tri leta zatem pak je — veli Eugipius doslovno — „pleme-

nita žena Barbarija b. Severina, katerega je po slovesu ali po pismih s svojim nekdanjim soprogom poznavala prav dobro, počastila z gorečo pobožnostjo. Slišavša namreč, da je bilo po njegovi smrti telo svetnikovo z veliko častjo prepeljano v Italijo in do tega časa zemlji nikakor ne izročeno, vabila je častitljivega mašnika našega Marcijana, pa tudi vso družino, v pogostnih pismih. Tedaj je bilo s poveljem sv. Gelazija, papeža stolice rimske, položeno na gradu lukulanskem po rokah sv. Viktorja, škofa, v grobni spomenik, katerega je žena sezidala. Samostan torej, na istem kraju ustanovljen v spomin blaženega moža, obstoja do sedaj . . .“¹⁾

Da je bila prav ta Barbarija žena patricija Oresta in mati cesarja Romula, tolmači Huber tako-le:

Po Eugipijevem pričevanju je bila Barbarija mestna plemenitašica (*illustris foemina*); bila je že dokaj časa vdova (*suo quondam iugali*); še dokler je njen soprog živel, poznala je že prav dobro Severina — s katerim je bil tudi Orestes prijatelj²⁾; bila je bogata posestnica, zakaj drugače ne bi mogla zidati krasnega mavzoleja ter ne samo opata Marcijana, nego tudi vse njegove samostance povabiti na svoj grad Lukulanum, kjer je nad grobom utemeljila samostan za menihe Severinove, — od koder še ima danes mesto ime San Severino.

Da je bila Barbarija lastnica lukulanskega grada pri Neapolju, temu se pač ne more oporekati; da, ta grad je bil njeno rodbinsko imenje. Ko je bil Odoaker umoril patricija Oresta in njegovega še maloletnega sina cesarja Romula Momyla vrgel s prestola, pustil je mladeniču življenje, a ga je prisilil, da se umakne v zasebstvo. Kje bi naj odstavljeneč sedaj živel drugodi kakor na svojem domu? Šel pak je v Lukulanum.

Ako torej čitamo (sklepa Huber), da je Odoaker Romulu Augustulu odločil Lukulanum v pregnanstvo, to ne pomenja nič drugega, kakor da je novi vladar potrdil premaganemu cesarju njegovo posestvo.

V lukulanskem samostanu, ki ga je ustanovila in založila ta blaga žena, sestavil je Eugipius življenjepis sv. Severina, jako imeniten vir za povestnico cerkveno in svetovno iz druge polovice petega stoletja. Zato smo ji tudi mi dolžni dostojno hvalo za neprecenjeni spomenik, kateri je vsaj posredno nastal iz njene pobožne zadušne ustanove. In tako je nam še tembolj zanimiva davna naša Ptujčanka.

¹⁾ Procop. de bello goth. I. 1.; Histor.

²⁾ Anon. Vales. 303.

³⁾ Prim. G. Fr. v. Ankershofen: Handbuch der Geschichte des Herzogthmes Kärnten I. 319 i. dr., kjer so navedeni vsi dotični citati latinski.

¹⁾ Eugipius sam je bil Severinov učenec in njegov tretji naslednik v opatstvu; pisal je v Lukulanu okoli l. 511.

²⁾ O tem razpravlja Huber l. c. I. 402, 403, 404.

Dostavka.

Alb. pl. Muchar (Das römische Noricum II. 160) misli, da Orestes ni bil pravi Rimljan, ampak da je bil potomec odlične rimske rodbine v Panoniji naseljene, in da je njegovo rodno mesto bilo celó isti davni Petovij v gorenji Panoniji, ker se je namreč oženil s hčerjo rimskega grofa Romula, živečega v tem mestu. In po tem Romulu je bil torej tudi njegov (Romulov) vnuk (in Orestov sin) imenovan Romulus Momylus. — O sorodstvenih odnošajih patricija Oresta in njegovega sina Romula, cesarja, priobčil je tudi Rih. Knabl (Mittheil. d. historischen Vereines für Steiermark 1855. VI. 159) zanimivo razpravo poleg neke rimske nagrobnice nahajajoče se v Studenicah (blizu Ptuja).

Orestes in Severinus. Omenjeno je bilo, da sta si Orestes in Severinus bila dobra prijatelja ter je kancelar rimske države apostola noriškega mnogo let jako spoštoval in častil. A kdaj in kje sta se spoznala?

Huber l. c. méni, da sta se bila Severin in Orestes seznanila osebno že v Panoniji ali v Noriku. Pač je kaj lahko mogoče, — pravi Huber — da se je Orestes, v Italijo bežeč, sešel s Seve-

rinom, bodisi v gorenji Panoniji, skozi katero je moral potovati Severin, ki je prišel od vshoda, da je dospel v Norik, bodisi tu v pobrežnem Noriku samem, kjer je Severin deloval, zlasti ako rečemo, da se je Orestes zaradi večje varnosti skoz to-le provincijo napotil v Italijo. — Tako se je moglo zasnovati med možema prijateljstvo, o katerem nam svedoči tudi neki duhovnik Primenius. Eugipius namreč pripoveduje (Epist. ad Paschas. p. 5), da je pribežal Primenius k Severinu, ko je bil Orestes umorjen. Ta Primenius je bil pri Orestu, kakor veli Eugipius, jako veljaven mož in čislan, kakor da je njegov otec — „totius auctoritatis vir et velut pater eius fuisse diceretur“; pa je bežal k Severinu pač le, ker je vedel o njegovem prijateljstvu z Orestom. — Razven tega treba (veli Huber) poštovati javno službo obeh mož. Orestes se je moral iz Italije mnogostransko dogovarjati s Severinom. Saj je bil Orestes že za cesarja Nepota prav za prav vladar zapadne države rimske; a Severinus istodóbnó, ne da bi menil in hotel, vendar nekako rimski namestnik v pobrežnem Noriku in v cerkvenem obziru tako rekoč papeški poslanik v tej pokrajini in vshodni Vindeliciji, kateri provinciji sta bili najbolj v nevarnosti pred Germani.

Iz belega Zagreba.

(Piše Janko Barlè.)

I.

Nikari se ne straši, prijazni čitatelj, mojega pisma! Res je taka oblika že precěj obrabljena, toda kaj je novega pod solncem? Čital si pisma že od raznih strani, tudi iz belega Zagreba. Kaj zato? Čitaj še to-le! Ménim, da je tako pisanje najprimernejše, da poročam kaj malega iz sosedne bratovske zemlje. Saj je prav in potrebno, da se poznavamo. Blizu smo si dosti, usoda nam je podobna, in bratovska ljubezen veže nas in Vas. Podajal bóm drobtinice, drobtinice pa — upam — bodo podajale verno sliko tukajšnjega duševnega življenja.

Kakšno nam bo Hrvatom novo leto? Ali se ga bomo veselili? Tam doli v „Bosni ponosni“ je pač mož, kateri se je veselil novega leta, mož, starina na književnem polju, preprosti bosenski frančiškan fra. Grga Martić. Sredi meseca prosinca je slavil petdesetletnico mašništva.

Fra. Grga (Gregor) Martić se je porodil v mali hercegovinski vasici Posušju dné 5. svečana l. 1822. Preprosti kmečki sin je bil jako nadarjen, zato so ga stariši poslali v znani bosenski samostan Kreševo, kjer je dovršil pet

latinskih šol in stopil v red sv. Frančiška. Frančiškani so bili stoletja jedina obramba vere in omike v zapuščeni Bosni in Hercegovini. Kasneje se je učil Martić marljivo v Požegi in v Zagrebu, a bogoslovje je dovršil leta 1844. v Stolnem Belemgradu. L. 1845. je opravil prvo sv. mašo.

Brez dvoma bo „Dom in Svet“ obširneje opisal življenje in književno delovanje Martičevo. Sedaj omenjam samo, da uživa sad svojega delovanja v ravno istem samostanu, kjer se je začel učiti, v zgodovinsko znamenitem samostanu Kreševu, še vedno čil in krepak na duhu in na telesu. Ob petdesetletnici njegovega posvečenja v mašnika takemu možu pač lahko želimo, da ga dobri Bog ohrani še dolgo.

Znano je, da je zagrebško gledališče mnogo premajhno; saj je sezidano tedaj, ko je bila hrvaška drama še v povojih. Pisalo se je leta in leta o novem gledališču, nabirali so se doneski, a gledališče se ni gradilo. Denarja bi še bilo, a pripraven prostor se ni mogel dobiti, da bi se vsem ustreglo. Naposled se je tudi prostor našel na vseučiliškem trgu, prav tam, kjer je bila l. 1891. razstava. Lanskega leta so začeli zidati in letos bo, kakor upajo, gleda-